

פחד דוד

עלון שבועי בעניני פרשת שבוע

אשדוד: רח' האדמו"ר מבעלזא 43 טל. 08-8566233 פקס. 08-8521527
ירושלים: רח' בית וגן 97 טל. 02-6433605 פקס. 02-6433570

עלון מס' 439

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומשה" ישראל

בנשיאות בנש"ק מוריניו ורבינו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

בן הצדיק המלוב"ן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלוב"ן רבי חיים פינטו זיע"א

משכיל לדוד

פרשת וישב

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבינו דוד חנניה פינטו שליט"א

"בקש יעקב לישב בשלוה"

"וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוָרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנַעַן, אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב, יוֹסֵף בֶּן שֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רוּעֵה אֶת אַחִיו בְּצֹאֵן" (לו, א-ב)

ופירש"י, "ועוד נדרש בו, וישב - ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוה אומר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה".
הוקשה לו לרש"י מהו שפתח ב"אלה תולדות יעקב" והמשיך בסיפור תולדות יוסף, אלא בתולדות יוסף, הם הם תולדותיו של יעקב, שביקש לישב בשלוה וקפץ עליו רוגזו של יוסף.

והנה דברי רש"י הללו מקורם במדרש רבה, וז"ל המדרש (פ' פ"ד), "א"ר אחא בשעה שהצדיקים יושבים בשלוה ומבקשים לישב בשלוה בעולם הזה, השטן בא ומקטר, אומר לא דיין שהוא מתוקן להם לעולם הבא, אלא שהם מבקשים לישב בשלוה בעולם הזה. תדע לך שהוא כן, יעקב אבינו ע"י שבקש לישב בשלוה בעוה"ז נזדווג לו שטנו של יוסף וישב יעקב (שם, ג) לא שלותי ולא שקטתי לא שלותי מעשתי ולא שקטתי מלבן ולא נחתי מדינה ויבא רוגזו, בא עלי רוגזו של יוסף".

ולכאורה אין ענין זה אלא אומר דרשני, הלא ישיבתו של יעקב לא בשביל מנוחה היתה, לא היתה כוונתו לישב בנחת, רגל על רגל, ולא לעשות דבר. הרי בבחיר האבות מדברים אנו, איש תם יושב אהלים, שזכה להילחם עם שרו של עשו ולנצחו. וא"כ אף מנוחתו היתה מנוחה של תורה. ובפסוק - ביקש לישב בשלוה, היינו ללמוד תורה, דאין מנוחה אלא תורה. וא"כ מהו שיצא עליו הקצף והקטרוג הנ"ל - "לא דיין שהוא מתוקן להם לעולם הבא, אלא שהם מבקשים לישב בשלוה בעולם הזה". עד כדי כך שקצף זה גרם לרוגזו של יעקב?

שנים רבות קודם למעשה זה התגלה ה' אל סבו של יעקב, אל אברהם, בברית בין הבתרים (בראשית טו, ג) וגילה לו "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם" וכו'. וכידוע מעשה אבות סימן לבנים, ואמנם כוונת הכתוב בבשורה זו של "גר יהיה זרעך" הינה להורות על גלות מצרים, אכן יש כאן רמז לכלל איש ואיש מישראל, שידע כי העולם הזה, אין זה ביתו, אין הוא נמצא בעולם הזה אלא באופן ארעי, כ"גר", אין זה ביתו, אלא "ארץ לא להם". וכאשר ידע הוא את זאת הידיעה ממילא יבין, כי העולם הזה מלא הוא נסיונות מקצה אל קצה, אין יום ללא נסיון.

וכך רואים אנו, עוד מראשית התהוותו של ישראל לעם, עוד בהיותם בארץ מצרים, לא על אדמתו מתהווה הוא לעם, אלא בנכר. ולא סתם בארץ זרה אלא במקום החשוך ביותר בתבל - בארץ מצרים - ערוות הארץ, מקור הכישוף והטומאה שבעולם, מקום

אשר עליו העידה התורה "כמעשה ארץ מצרים לא תעשו" - שם מתוך החושך הגדול התהווה עם ישראל ונוצר.

וכבר בששת ימי בראשית נרמז ענין זה, בבריאת המאורות, וכדברי ישעיה (מה, ז) "יוצר אור ובורא חושך". דהנה לכאורה יוצר אור זה מובן - אור זו יצירה, אך האם החושך היא בריאה? הרי בהעדר האור ממילא שולט החושך ומהי הבריאה הזו. ואם כי יש לומר דזה גופא כוונת הכתוב, "יוצר ובורא", היינו דהיצירה היא יצירת האור, וממילא נתהווה גם החושך, כי בהעדר האור ישנו חושך. ודוק.

אכן נראה דדרך רמז יש לומר עוד, כי הרבה דברים גדולים נבראו בחושך דווקא. ובעצם כל דבר הקשור באור שייך בו נגיעה להחושך, שכן אם לא היה חושך לא היינו מבחינים באור. רק כשמגיע האור תחת החושך ומסלקו אז יאיר האור. "כי אשב בחושך ה' אור לי", כי פעמים החושך הוא הוא סיבת האורה. היינו כי דווקא במחשכי ארץ ניכר האור, דווקא שם כל ניצוץ, כל אלומת אור מקבלת את המשמעות הראויה.

ומעתה, זו גם הבחינה של התהוותו של עם ישראל במצרים, רק שם בתוך החושך הגדול האיר אורם ובקע כשחר מתוך האפילו הגדולה. דווקא בקושי ובעצער טמונה ההצלחה. ואם כן זוהי התביעה על יעקב, "לא דיין שהוא מתוקן להם לעולם הבא אלא שהם מבקשים לישב בשלוה בעולם הזה" הלא בעולם הבא, בעולם האמת, מתוקן לך הכל, והעולם הזה אינו אלא "ארץ לא להם", ואם כן מה לך לבקש שלוה בזה המקום, ואפילו שהשלוה הזאת ענינה עבודת ה' ולימוד התורה, אכן העבודה הראויה בזה העולם, היא בהעדר השלוה, במצב של ללכת מחיל לחיל, מנסיון לנסיון. וכמו שנתבאר עד עתה.

תקופת יעקב - תקופת גולת מצרים

אכן עוד נראה לבאר, דהיתה תביעה מיוחדת על יעקב, כי כידוע גלות מצרים החלה עוד מהולדת יצחק, וכדפירש"י על הפסוק הנזכר "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה" וז"ל, "כי גר יהיה זרעך. משנולד יצחק עד שיצאו ישראל ממצרים ד' מאות שנה. כיצד יצחק בן ששים שנה כשנולד יעקב ויעקב כשירד למצרים אמר ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה הרי ק"צ ובמצרים היו מאתים ועשר כמנין רד"ו הרי ת' שנה". אמור מעתה, כי תקופתו של יעקב, היתה כבר באמצע הגלות ושיעבוד מצרים, ועל אף שלא היו כלל ישראל במצרים, אך כל אותה התקופה נחשבת בחשבון השיעבוד. וא"כ כיצד מבקש יעקב לישב בשלוה, הלא כל זמנו הוא חלק משעבוד של הכלל, ומה לו כי ירצה לישב בשלוה. זהו איפוא "בקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף", ורוגזו של יוסף הוא כידוע הביא את בני ישראל בסופו למצרים. לאמור, כי כעת הוא זמן השיעבוד, ואין לך לישב בשלוה אלא לעבוד בלא מנוחה, מחיל אל חיל. והבן.

פרשת וישב כ"ג כסלו תשס"ט

ירושלים	תל אביב	באר שבע	
16:04	16:17	16:21	הדלקת נרות
17:19	17:20	17:22	מוצאי שבת
17:56	17:53	17:53	רבינו תם

הזילוליא דצדיקיא

כג - רבי אלימלך פייש מטאהש	כו - רבי אברהם בן דוד - הראב"ד
כד - רבי חיים מויוניץ	כז - רבי חזקיה די סילווא
כז - רבי חזקיה מדיני בעל ה"שדי חמד"	בעל ה"פרי חדש"
כה - רבי אברהם הררי רפול	כט - רבי אברהם בכר שמואל מיוחס

התקשרתי לאשתי שלא תדאג

במסיבה של גדולי התורה באמריקה, ישבו בצוותא כמה מגדולי הדור, וביניהם הגאון רבי יעקב קמינצקי והגאון רבי יעקב רודרמן זצ"ל. היה זה לפני מוצאי שבת והגר"י קמינצקי נשא דברים לפני המסובים. והנה, בדיוק ברקע שנראו שלשה כוכבים, יצא הגר"י רודרמן לכמה דקות ובתום הדרשה התנצל לפני הגר"י קמינצקי על שנאלץ לעזוב את החדר באמצע דבריו, ונימק את הדבר בכך שרצה להתקשר לרעייתו כדי שלא תדאג מהשעה המאוחרת.

והוסיף הגר"י רודרמן: אספר לכם ממי למדתי על החיוב הגדול המוטל על כל בעל בישראל לכבד את רעייתו. את המעשה שמעתי מהסבא קדישא החפץ חיים זצ"ל, שסיפר על אחד מגאוני דורו שהחפץ חיים עצמו שימש אותו בתקופה מסוימת, הלא ההוא רבי נחומק'ה הורודנער זצ"ל:

ומעשה שהיה כך היה:

באחד מימי החנוכה, ישב רבי נחומק'ה הורודנער ליד החנוכה שלו והתעכב בהדלקת הנרות. בכל הבתים הסמוכים כבר ריצדו אורות החנוכה ואילו הגאון רבי נחומק'ה הורודנער יושב וממתין.

על מה ולמה ממתין רבי נחומק'ה הורודנער? איש מבני הבית לא ידע, והפליאה בקרב תלמידיו הלכה וגברה. וכך חלפה שעה ועוד שעה ושלש שעות עברו ועדיין רבי נחומק'ה לא מדליק את הנרות.

כשנכנסה רעייתו של רבי נחומק'ה הביתה, קם הגאון והדליק את הנרות. התלמידים התפלאו על כך, שהרי לפי דעת הרמב"ם לא יוצאים ידי חובה בהדלקת נרות חנוכה לאחר שקיעת החמה, ומדוע היה נזקק רבי נחומק'ה להמתין לרעייתו, למרות שאין כל חיוב שהאשה תהיה נוכחת בהדלקה?

וכך הסביר להם הגאון:

בגמרא הקדושה נאמר שנהר חנוכה ונהר שבת, נר שבת עדיף - משום שלום הבית.

במקרה שלי - אמר רבי נחומק'ה הורודנער - אילו לא הייתי ממתין לרעייתו, היה הדבר פוגע מעט בשלום הבית שלי, ולכן אם חז"ל העדיפו את הדלקת נר שבת על נר חנוכה משום שלום בית, הרי שמוותר לי לסמוך על אותן דעות המתירות להדליק את הנרות גם לאחר השקיעה...

בספר "טובך יביעו", מצטט מעשה נוסף הקשור לשמירה על שלום הבית:

מעשה שהיה בתלמיד חכם אחד, סופר סת"ם, שבאמצע כתיבת את השם, דפקה רעייתו בדלת כשבידה היא החזיקה סל כבד ובו מצרכי מזון שרכשה בחנות המכולת.

והנה הלכה פסוקה היא בשולחן ערוך (יורה דעה. רע"ו. ג) שאסור להפסיק באמצע כתיבת השם, ואפילו מלך ישראל שואל בשלום - לא ישיבנו!

וכיצד נהג בעלה באותה שעה? הוא הפסיק את הכתיבה ופתח לה את הדלת. הנימוק למעשה זה, הוא בכך שעבור שלום הבית מותר הרי למחוק את שמו של הקדוש ברוך הוא, וכל שכן שמוותר להפסיק באמצע הכתיבה למען השלום בית.

האם יש לאחל בחנוכה "חג שמח"? יש הסבורים שאין מקום לאחל בימי החנוכה "חג שמח", שהרי ימי החנוכה לא נכללו בין שלשת הרגלים שבתורה, ואם כן ל"שמחה" מה זו עושה?! אולם הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, ציין באחד משיעוריו שאכן יש מקום לאחל איש לרעהו בימי החנוכה את הברכה המסורתית "חג שמח", והביא לכך ראיה מהשולחן ערוך (יורה דעה סימן ריז סעיף מז: מי שנדר, או נשבע, על דבר חוץ ממועדות וי"ט, אם אמר שבדעתו היה להוציא גם חנוכה ופורים מהכלל, נאמן).

וציין עוד שבספר "ארחות רבינו", מובא שמנהגו של הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי, ה"סטייפלר" זצ"ל, היה שכאשר נפרדו ממנו בחנוכה איחל בברכת "גוט יום טוב". ובאותה הזדמנות אמר הרב זילברשטיין שליט"א, שחמיו מרן הגר"ש אלישיב שליט"א התבטא, שימי החנוכה הם "החג הטוב ביותר שלו".

לצלול במעמקי הרמב"ם

וכיצד ניתן לחוש את שמחת החג בימים אלו, בצורה הנפלאה ביותר שאפשר?

תלמיד חכם מופלג סיפר, שבהיותו בחור צעיר בישיבת פוניבז', הלך עם חבריו בלילות החנוכה לראות כיצד גדולי ישראל מדליקים את נרותיהם.

אחת מתחנותיהם היתה בבית מרן הגרא"מ שך זצ"ל, שהתגורר באותה תקופה בקומה התחתונה בבית ברחוב ראב"ד, והוא הדליק את נרותיו בפתח המוביל למדרגות המטפסות לישיבה מכיוון רחוב ראב"ד.

"ממדרגות אלו היתה אפשרות לצפות בחדר הלימוד של ראש הישיבה, ולכן המתנו שם בדריכות בכדי לראות את ההדלקה".

"והנה בעוד אנחנו ממתנים, שמנו לב שראש הישיבה יושב בחדרו רכון על הרמב"ם ולומד ומתעמק בו, וכשהתקרב זמן ההדלקה נכנס אחד מנכדיו לחדר והזכיר לו את זמן ההדלקה".

"היה זה שתי דקות לפני הזמן. רבנו הסתכל על השעון והמשיך ללמוד. ואז נכנס שוב הנכד והזכיר לו את שעת ההדלקה, ועוד פעם ובכל פעם רבנו מסתכל על השעון וממשיך ללמוד. זה היה כבר מחצית הדקה לפני השקיעה".

"והנה, משהגיע זמן ההדלקה, קם ראש הישיבה במהירות מכסאו, עזב את החדר ויצא החוצה כדי להדליק את הנרות. לאחר ההדלקה זימר בקול נעים "מעוז צור ישועתי", אמר לנו "א-גוטן חנוכה", ובתוך שניות היה שוב בחדרו וצלל בעומקו של הרמב"ם".

"המחזה הנשגב - כך הניד אותו תלמיד חכם - בו ראיתי את ראש הישיבה כשהוא "נתלש" מהרמב"ם, כמו חולה הנאלץ להיתלש ממיכל חמצן, לא ישכח מומני לעולם..."

חוד הפרשה

תולה ארץ על בלימה
נצור לשונך

לקרובים ולרחוקים

1. מי מבין השבטים היה דומה ליעקב אבינו ע"ה?
2. כינוי למילת זריזות בפרשתינו.

דע עוד כי אין חילוק באיסור סיפור הרכילות, בין אם המספר הוא איש או אשה, קרוב או רחוק, ואפילו אם שמע לאחד, שדבר דברי גנאי על אביו ואמו, ומחמת שצר לו מאוד על כבודם, גילה להם את הדבר - גם כן בכלל רכילות הוא.

(חפץ חיים)

מאוצרו של מורנו ורבנו הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

מן האוצר

תומים – תאומים

**"ויהי בעת לדתה והנה
תאומים בבטנה"**

(לח, כז)

תמר בלידתה ילדה
תאומים, כרבקה

בשעתה. אך שונים היו
התאומים אלו מאלו. וכך כתב

רש"י לעיל (כה), (כד) "והנה תומם בבטנה - חסר, ובתמר
תאומים מלא לפי ששניהם צדיקים, אבל כאן אחד צדיק ואחד
רשע".

ולכאורה מדוע חיסר דוקא בא'. ונראה ביאורו של דבר ע"פ דברי
הרבינו בחיי שם, דכך כתב, "ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה

ויעקב איש תם יושב אהלים.

כוון הכתוב לומר כי אע"פ שהיו האחים האלה תאומים נוצרו
בבטן בזמן אחד אין מעשיהם דומים זה לזה, אבל הם שני הפכים
וכל מדותיהם חלוקות זו מזו, כי עשו נמשך אחר תענוגי הגוף
ויעקב נמשך אחר עצת הנפש".

היינו כי בתאומים שנוצרו מטיפה אחת צריך להיות בהם דמיון,
אך אצל יעקב ועשו השוני היה כה גדול שנדמה שלא נוצרו יחדיו
בזמן אחד. וזהו שהיה ה'תאומים' חסר א' להורות שאינם שוים,
שאינם אחד. אחד צדיק ואחד רשע ולא עוד אלא ש"הם שני
הפכים וכל מידותיהם חלוקות זו מזו" כפי שכתב רבינו בחיי,
אכן אצל תמר ששניהם צדיקים היו נאמר 'תאומים' להורות כי
שניהם אחד. והפוך בה.

מן המעיין

פשר כפילות לשון
הכתוב, שלשה פעמים
"ויהי" בכתוב אחד,
נתבאר יפה בפיו של רבי
עזריה פיג'ו זצ"ל כפי
שהוא כותב זאת בספרו
"בינה לעיתים".

כי היות ודרך העולם
שימצאו שתי סיבות
הפכיות ונגדיות שבגינם בא
האדם למעידה באמונתו עד כדי כפירה

חלילה. והם: רוב טובה והצלחה, והפלגת צרה ומצוקה. וכמאמר החכם
"ריש ועושר אל תתן לי, הטריפני לחם חוקי, פן אשבע וכחשתי - ופן
אורש וגנבתי ותפשתי".

וזה שמעידה התורה על יוסף הצדיק שעל אף שעברו עליו אחד
משתי הקצוות הללו, לא סר לבו מהש"ת "ויהי ה' את יוסף" - תמיד
ה' היה עמו וזכרונו חקוק לפניו לבלתי יחטא. הן בעת שהיה יוסף
"איש מצליח", ברום ההצלחה ובשפע ריבוי הטובה. והן בעת שהיה
בשפל מדרגתו כשהיה עבד "בבית אדוניו המצרי", תמיד היה ה'
עמו.

בדרך רמז

"ויקראו בו אחיו"

נראה שהקנאה מרומזת היא בשמו של יוסף. כי "יוסף" עולה במנין
גימטריא "קנא"ה".

("איילת השחר").

"והבור ריק אין בו מים"

מנין יצא לחז"ל לדרוש "מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו"?

מביא רבינו ז"ל טעם בשם ספר "חרדים". שראשי החיבות של המילים
"אין בו" הם: א'בל נ'חשים ו'עקרבים י'ש ב'ו.

("תורת בני יששכר").

"לך נא ראה את שלום אחיך" (לו. יד)

אמרה חסידית נאה, מעטרת את דברי הפסוק, בשם רבי שמחה-בונם
מפשיסחא:

"לך נא ראה את שלום אחיך" - השתדל נא לראות רק את 'שלימותם'
של אחיך, לא את פגמיהם. את מעלותיהם של אחיך ולא את
חסרונותיהם.

והלא כך אנו אומרים ב"תפילה" שחיבר רבי אלימלך מליזנסק: "שנראה
כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם..."

"זאת מצאנו הכר נא הכתובת בך היא אם לא" (לו. לב)

תמה היה רבי יצחק זאב גאב"ד בריסק:

מה הועילו השבטים שהודיעו ליעקב באמתלא כי "חיה רעה אכלתהו",
כלום בזה יופחת צערו של יעקב?

הוא מותיב והוא מפרק:

ידוע ידעו שבטי י-ה באביהם, ישראל סבא, כי אם לא יוכיחו לו על ידי
מי נטרף יוסף - יחשוד בהם שהרגוהו, וכך יגדל צערו שבעתיים על זאת
שבניו, יוצאי חלציו, המה ההורגים, הרבה יותר מן הצער על עצם מותו
של יוסף...

"חיה רעה אכלתהו" (לו. לג)

וכי יש חיה רעה וחיה שאינה רעה?

פירש בספר "ברכת אליהו", לפי שיצחק אביו נעקד על גבי המזבח
ומסר נפשו על קידוש ה', אלא שנכנס איל תחתיו ונחשב לו כאילו
נשרף הוא עצמו. והנה אש המזבח היורדת מן השמים היתה דומה
לארי, וזהו אפוא "חיה טובה".

ולזה הצטער יעקב באומרו "חיה רעה אכלתהו", כמי שמתאונן: לו יהי
שחיה טובה אכלתהו - דהיינו אש אוכלת מן השמים בדמות אריה, ולא
חיה גשמית שהיא בגדר "חיה רעה".

"ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו המצרי"

(לט. ב)

תורת היים

היים יהודיים בראי פרשת השבוע

ימי החנוכה
מעלים שוב ושוב
את הכמיהה
והערגה לימים
קדומים בהם
אבותינו התפלשו
בעפרה של העיר
שהיתה אורו
של עולם, ובמקום
המקודש ביותר העלה
הכהן הגדול את האור במנורה
שהאירה מהאור העליון, וממנה שאבו אורה של תורה בכל יום
ויום.

בספרות ההלכתית אנו מוצאים דיון נרחב בתבנית המנורה, האם קני המנורה עמדו בקו אלכסוני או בעיגול. וצדדים יש בדברי חז"ל לכאן ולכאן, ולא ניכס להם במסגרת זו. התמונה המפורסמת ביותר של מנורת בית המקדש בעלת שבעה קנים, זוהי התמונה החקוקה על "שער הניצחון" של טיטוס, שהוקם ברומא (בשנת 81 לפני הספירה) בימי מלכותו של הקיסר דומיטיאנוס.

בתבליט גדול למעלה במרכז השער רואים בו את תהלוכת הניצחון של טיטוס לאחר שכבש את ירושלים והחריב את בית המקדש, ובין כלי הקודש המוצגים שם, בולטת במיוחד המנורה המורמת אל על, על ידי חיילים הנושאים את המנורה על גבי מוטות.

ההשערות של ההסטוריונים, דיברו על כך שאמינותו של האמן שחקק את התבליט ב"שער הניצחון" אינה מוטלת בספק, לאור העובדה ששערי הניצחון נחשבו כתעודות הסטוריות, ומן הסתם האמנים שחקקו את התבליט ראו את המנורה המקורית והציגו את צורתה בנאמנות, תוך כדי דיוק מירבי בפרטים.

אמנם מספר חוקרים הטילו ספק גדול במימנותו של התבליט שבשער הניצחון. וזאת לדעתם מפני הטעמים הבאים (ראה עוד בספר "מנהגי ישראל", כרך ה'. מאת פרופ' ר' דניאל שפרבר הי"ו):

ראשית, הם טוענים, חוסר ההתאמה, הפרופורציה, שבין שני חלקי המנורה; הבסיס והחלק העליון, מלמדים על חריגה לא אלגנטית שמעידה על חוסר מהימנות. מה גם שבניגוד לחלק העליון, הרי שהחלק התחתון שונה הוא לגמרי מכל התיאורים במסורת חז"ל ובעדויות הארכיאולוגיות. אם נתבונן בשני הפגלים הניצבים על בסיסי המנורה, נבחין בדמויות של נשרים המחזיקים ביניהם זר של עלים, בצורות דרקונים ומפלצות ים בעלות זנבות דגים.

שני מוטיבים אלו שחקקים על בסיס המנורה המוצגת בשער הניצחון, מלמדת אותנו על חוסר מהימנותם של האומנים כשהעתיקו את מעמד תהלוכת הניצחון, שהרי כבר שנינו במשנת עבודה זרה (ג, ג) שדמויות אלו, יש בהם משום איסור עבודה זרה: "המוצא כלים ועליהם צורת חמה, צורת לבנה, צורת דרקון, יולכים לים המלח". ומה מקום יש בצורות של דרקונים במנורה שמקומה בתוך בית המקדש?! וזהו איפוא "צלם בהיכל!"

האדמו"ר רבי מנחם מנדל שניאורסון זצ"ל, ב"ליקוטי שיחות" (תרומה, תשמ"ב, ג) כותב בפשיטות שהמנורה החקוקה על השער אינה הציור הנכון של המנורה שבמקדש, אלא ממנורה אחרת שהיה בה דמיון מסוים למנורה שבמקדש.

השערה מעניינת מעלה הגר"י הרצוג זצ"ל, ("פסקים וכתבים"

סימן מז), כנראה בדרך מארץ ישראל לאיטליה קרה אסון ונשבר ונקצץ ונפל לים החלק התחתון של המנורה, והאומנים של טיטוס עשו שיחזור מהתושבת ועשו עליה צורות של דרקון - סמל האור - כמתכונת שבהיכלי האיליים.

השקפה הסטורית

פולמוס הלכתי חשוב שהצניע אחריו סערה בינלאומית נערך לפני כחמישים וחמש שנה, בשנת תשי"ג, כאשר הציע מאן שהוא בשם חברי הפרלמנט הבריטי שרצונם להעניק במתנה לפרלמנט (לכנסת) הישראלי, מנורה חשמלית ענקית של ברונזה בת שבעה קנים, ובה מצויירות תמונות הסטוריות המקיפות את דברי ימי העם היהודי מאברהם אבינו אבי האומה, ועד היום.

על פי דברי הלורד סמואל, שטיפל בתיווך בין הפרלמנט הבריטי לממשלת ישראל, הרי שמנורה זו עלתה מסתכמת בהון עתק, ובאם לא יצא הדבר לפועל - כלומר שממשלת ישראל תסרב לקבל את המנורה ולהציבה מעל גבי בנין הכנסת, הרי שהדבר יעורר רוגז רב בקהילה הבריטית כנגד ממשלת ישראל.

ממשלת ישראל הגישה באמצעות הר"ר זרח ורהפטיג שכיהן אז כסגן שר הדתות, את הבעיה לפתרונו של הרב הראשי לישראל דאז, הגאון רבי יצחק הלוי הרצוג זצ"ל. ובתשובה ארוכה ומנומקת שפירסם (ונדפסה לימים ב"פסקים וכתבים" יו"ד, מג. ואילך) לאחר שנמלך בחיבורו הגאון רבי בן ציון מאיר חי עוזיאל זצ"ל, הראשון לציין, והסכים עמו להתיר, מפני הטעמים הבאים:

עצם האיסור שהוזכר בגמרא "לא יעשה אדם בית תבנית היכל, אכסדרה תבנית אולם, חצר תבנית עזרה, שלחן תבנית שלחן, מנורה תבנית מנורה, אבל הוא עושה של חמשה [קנים] ושל ששה ושל שמונה ושל שבעה לא יעשה אפילו של שאר מיני מתכות", היינו דווקא שהעשייה עצמה אסורה אולם ההשהיה לבדה לא נאסרה.

טעם נוסף להיתר, מכיון שעשיית המנורה במקדש נעשתה במקשה אחת לעיכובא, נמצא שמנורה שאינה עשויה במקשה אחת אלא מגרוטאות וחוליות חוליות, אין זה בכלל "תבנית מנורה" שנאסרה. מה גם שגובהה של המנורה היה "ח טפחים, ושמה מנורה שגובהה מ"ח טפחים פסולה למקדש.

זאת ועוד. המנורה שלפנינו אין בשבעת קניה שום בית קיבול כל שהוא לשמן, והיא כולה מנורת חשמל, ואם כן ללא כל ספק, היא פסולה למנורה.

נקודה נוספת שהועלתה לדיון, היתה בצורות שהאומנים פסלו במנורת הברונזה, צורות אדם עם פנים. ולאחר דיון מעמיק וממצה, קבע הרב הרצוג להתיר את קביעת המנורה מעל גבי בנין הכנסת, בהסתייגות מה, כפי שהוא עצמו ניסח אותה:

"הנה גלותי לכם טעמי ונימוקי להתיר דבר זה. אבל בכל זאת מבחינת ההשקפה ההסטורית, והמאבק העצום שנתאבקו אבותינו בימי קדם כאן בירושלים עם ההיליניות ולא נתנו לשום צורה של אדם, אפילו לנוי, להתקיים בירושלים. אף על פי שירושלים החדשה אינה ירושלים של עיר הקודש של לפנינו, ואם כי הזמנים ביחס לעבודת אלילים נשתנו במדינות הללו, מכל מקום יש לי הרגשה שאינו מתאים כלל שהכנסת שלנו תהא מקושטת בצורות אדם, אפילו מותרות מן הדין. ומאוד אשמח אם ראש הממשלה והממשלה שלנו ימצאו העוץ והגאון ההיסטורי לסרב לקבל מתנה זו, תוך הבעת תודה ליזמים (וברובם פרלמנטרים אנגלים לא-יהודים). זוהי הרגשתי, אך הדין לחוד".